

Dysgu Cymraeg

**Mynediad y De
- Canllaw Gramadeg**

**Entry Level (South Wales)
- Grammar Guideline**

Y Ganolfan
Dysgu Cymraeg
Genedlaethol —
National Centre
for Learning Welsh

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Dysgu
Learn

Canllaw gramadeg/A grammar guideline

Termau/Terms

Berf	Verb	(gwelais i, rhedodd e)
Berfenw	Verb-noun	(mynd, gyrru, cerdded)
Ansoddair	Adjective	(da, gwyntog, prysur)
Enw	Noun	(car, tŷ, llyfr)
Rhagenw	Pronoun	(ti, ni, nhw)
Bôn	Stem	(rhed-, golch-, siarad-)
Gwrywaidd	Masculine	
Benywaidd	Feminine	
Lluosog	Plural	

Berfau/Verbs

Mae'r berfenw **bod** yn bwysig iawn. 'Dyn ni'n defnyddio **bod** i wneud yr amser presennol, yr amherffaith, y dyfodol a'r perffaith: **y berfenw bod + yn/wedi + berf (dim treigladd)**.

The verb-noun **bod** is very important. We use **bod** to create the present, the imperfect, the future and the perfect tenses: **the verb-noun bod + yn/wedi + verb (no mutation)**.

Yr Amser Presennol/The present tense

Dw i'n talu. <i>I pay/am paying.</i>	Dw i ddim yn talu. <i>I don't pay/am not paying.</i>	Dw i'n talu?/Ydw i'n talu? <i>Do I pay?/Am I paying?</i>
Rwy't ti'n talu. <i>You pay/are paying.</i>	Dwy't ti ddim yn talu. <i>You don't pay/are not paying.</i>	Wyt ti'n talu? <i>Do you pay?/Are you paying?</i>
Mae e/hi'n talu. <i>He/she pays/is paying.</i>	Dyw e/hi ddim yn talu. <i>He/she doesn't pay/isn't paying.</i>	Ydy e/hi'n talu? <i>Does he/she pay?/Is he/she paying?</i>
'Dyn ni'n talu. <i>We pay/are paying.</i>	'Dyn ni ddim yn talu. <i>We don't pay/are not paying.</i>	'Dyn ni'n talu?/Ydyn ni'n talu? <i>Do we pay?/Are we paying?</i>
Dych chi'n talu. <i>You pay/are paying.</i>	Dych chi ddim yn talu. <i>You don't pay/are not paying.</i>	Dych chi'n talu?/Ydych chi'n talu? <i>Do you pay?/Are you paying?</i>
Maen nhw'n talu. <i>They pay/are paying.</i>	'Dyn nhw ddim yn talu. <i>They don't pay/are not paying.</i>	Ydyn nhw'n talu? <i>Do they pay?/Are they paying?</i>

Yr Amser Amherffaith/The imperfect tense

Ro'n i'n talu. <i>I was paying/used to pay.</i>	Do'n i ddim yn talu. <i>I wasn't paying/didn't used to pay.</i>	O'n i'n talu? <i>Was I paying?/Did I used to pay?</i>
Ro't ti'n talu. <i>You were paying/used to pay.</i>	Do't ti ddim yn talu. <i>You weren't paying/didn't used to pay.</i>	O't ti'n talu? <i>Were you paying?/Did you used to pay?</i>
Roedd e/hi'n talu. <i>He/she was paying/used to pay.</i>	Doedd e/hi ddim yn talu. <i>He/she wasn't paying/didn't used to pay.</i>	Oedd e/hi'n talu? <i>Was he/she paying?/Did he/she used to pay?</i>
Ro'n ni'n talu. <i>We were paying/used to pay.</i>	Do'n ni ddim yn talu. <i>We weren't paying/didn't used to pay.</i>	O'n ni'n talu? <i>Were we paying?/Did we used to pay?</i>
Ro'ch chi'n talu. <i>You were paying/used to pay.</i>	Do'ch chi ddim yn talu. <i>You weren't paying/didn't used to pay.</i>	O'ch chi'n talu? <i>Were you paying?/Did you used to pay?</i>
Ro'n nhw'n talu. <i>They were paying/used to pay.</i>	Do'n nhw ddim yn talu. <i>They weren't paying/didn't used to pay.</i>	O'n nhw'n talu? <i>Were they paying?/Did they used to pay?</i>

Yr Amser Dyfodol/The future tense

Bydda i'n talu. <i>I will be paying.</i>	Fyddda i ddim yn talu. <i>I won't be paying.</i>	Fyddda i'n talu? <i>Will I be paying?</i>
Byddi di'n talu. <i>You will be paying.</i>	Fydddi di ddim yn talu. <i>You won't be paying.</i>	Fydddi di'n talu? <i>Will you be paying?</i>
Bydd e/hi'n talu. <i>He/she will be paying.</i>	Fydd e/hi ddim yn talu. <i>He/she won't be paying.</i>	Fydd e/hi'n talu? <i>Will he/she be paying?</i>
Byddwn ni'n talu. <i>We will be paying.</i>	Fyddwn ni ddim yn talu. <i>We won't be paying.</i>	Fyddwn ni'n talu? <i>Will we be paying?</i>
Byddwch chi'n talu. <i>You will be paying.</i>	Fyddwch chi ddim yn talu. <i>You won't be paying.</i>	Fyddwch chi'n talu? <i>Will you be paying?</i>
Byddan nhw'n talu. <i>They will be paying.</i>	Fyddan nhw ddim yn talu. <i>They won't be paying.</i>	Fyddan nhw'n talu? <i>Will they be paying?</i>

Yr Amser Perffaith/The perfect tense

Dw i wedi talu. <i>I have paid.</i>	Dw i ddim wedi talu. <i>I haven't paid.</i>	Dw i wedi talu?/Ydw i wedi talu? <i>Have I paid?</i>
Rwy't ti wedi talu. <i>You have paid.</i>	Dwy't ti ddim wedi talu. <i>You haven't paid.</i>	Wyt ti wedi talu? <i>Have you paid?</i>
Mae e/hi wedi talu. <i>He/she has paid.</i>	Dyw e/hi ddim wedi talu. <i>He/she hasn't paid.</i>	Ydy e/hi wedi talu? <i>Has he/she paid?</i>

'Dyn ni wedi talu. <i>We have paid.</i>	'Dyn ni ddim wedi talu. <i>We haven't paid.</i>	'Dyn ni wedi talu?/Ydyn ni wedi talu? <i>Have we paid?</i>
Dych chi wedi talu. <i>You have paid.</i>	Dych chi ddim wedi talu. <i>You haven't paid.</i>	Dych chi wedi talu?/ Ydych chi wedi talu? <i>Have you paid?</i>
Maen nhw wedi talu. <i>They have paid.</i>	'Dyn nhw ddim wedi talu. <i>They haven't paid.</i>	Ydyn nhw wedi talu? <i>Have they paid?</i>

Yr Amser Gorffennol/*The past tense*

Dyw'r amser gorffennol ddim yn defnyddio **bod**. Rhaid i ni redeg y ferf. Rhaid i ni ychwanegu terfyniad at fôn y ferf.

*The past tense does not use **bod**. We have to conjugate the verb itself. We add an ending to the stem of the verb.*

Talais i. <i>I paid.</i>	Thalais i ddim. <i>I didn't pay.</i>	Dalais i? <i>Did I pay?</i>
Talaist ti. <i>You paid.</i>	Thalaist ti ddim. <i>You didn't pay.</i>	Dalaist ti? <i>Did you pay?</i>
Talodd e/hi. <i>He/she paid.</i>	Thalodd e/hi ddim. <i>He/she didn't pay.</i>	Dalodd e/hi? <i>Did he/she pay?</i>
Talon ni. <i>We paid.</i>	Thalon ni ddim. <i>We didn't pay.</i>	Dalon ni? <i>Did we pay?</i>
Taloch chi. <i>You paid.</i>	Thaloch chi ddim. <i>You didn't pay.</i>	Daloch chi? <i>Did you pay?</i>
Talon nhw. <i>They paid.</i>	Thalon nhw ddim. <i>They didn't pay.</i>	Dalon nhw? <i>Did they pay?</i>

Mae **gwneud**, **mynd** a **cael** yn afreolaidd. Mae tabl **gwneud** isod. Dych chi'n gallu gweld **mynd** yn Uned 10 a **cael** yn Uned 11.

Gwneud, **mynd** and **cael** are irregular verbs. **Gwneud** is in the table below. You can find **mynd** in Uned 10 and **cael** in Uned 11.

Gwnes i. <i>I did/made.</i>	Wnes i ddim. <i>I didn't do/make.</i>	Wnes i? <i>Did I?/Did I make?</i>
Gwnest ti. <i>You did/made.</i>	Wnest ti ddim. <i>You didn't do/make.</i>	Wnest ti? <i>Did you?/Did you make?</i>
Gwnaeth e/hi. <i>He/she did/made.</i>	Wnaeth e/hi ddim. <i>He/she didn't do/make.</i>	Wnaeth e/hi? <i>Did he/she?/Did he/she make?</i>
Gwnaethon ni. <i>We did/made.</i>	Wnaethon ni ddim. <i>We didn't do/make.</i>	Wnaethon ni? <i>Did we?/Did we make?</i>
Gwnaethoch chi. <i>You did/made.</i>	Wnaethoch chi ddim. <i>You didn't do/make.</i>	Wnaethoch chi? <i>Did you?/Did you make?</i>
Gwnaethon nhw. <i>They did/made.</i>	Wnaethon nhw ddim. <i>They didn't do/make.</i>	Wnaethon nhw? <i>Did they?/Did they make?</i>

Atebion/Answers

Mae llawer o ffyrdd o ddweud 'yes' a 'no' achos 'dyn ni'n ymateb i'r ferf.

There are many ways of saying 'yes' and 'no' because we respond to the verb.

Yr Amser Presennol/The present tense

Ydw. <i>Yes, I am/do.</i>	Nac ydw. <i>No, I'm not/don't.</i>	Wyt ti'n talu? Ydw. <i>Are you paying?</i> Yes.
Wyt. <i>Yes, you are/do.</i>	Nac wyt. <i>No, you aren't/don't.</i>	Dw/Ydw i'n talu? Wyt. <i>Am I paying?</i> Yes.
Ydy. <i>Yes, he/she is/does.</i>	Nac ydy. <i>No, he/she isn't/ doesn't.</i>	Ydy e/hi'n talu? Ydy. <i>Is he/she paying?</i> Yes.
Ydyn. <i>Yes, we are/do.</i>	Nac ydyn. <i>No, we aren't/don't.</i>	Dych chi'n talu? Nac ydyn. <i>Are you paying?</i> No.
Ydych. <i>Yes, you are/do.</i>	Nac ydych. <i>No, you aren't/don't.</i>	'Dyn/Ydyn ni'n talu? Nac ydych. <i>Are we paying?</i> No.
Ydyn. <i>Yes, they are/do.</i>	Nac ydyn. <i>No, they aren't/don't.</i>	Ydyn nhw'n talu? Nac ydyn. <i>Are they paying?</i> No.

Mae'r amser perffaith yr un peth: Wyt ti wedi talu? Ydw.
The perfect tense is the same: Wyt ti wedi talu? Ydw.

'Dyn ni hefyd yn defnyddio **Oes/Nac oes** yn yr amser presennol – pan fyddwn ni'n gofyn am rywbeth amhendant.

*We also use **Oes/Nac oes** in the present tense – when we ask about something indefinite.*

Oes. <i>Yes, there is/are.</i>	Nac oes. <i>No, there isn't/aren't.</i>	Oes bara yn y cwpwrdd? Oes. <i>Is there (any) bread in the cupboard? Yes.</i> Oes llyfrau ar y bwrdd? Nac oes. <i>Are there (any) books on the table? No.</i>
-----------------------------------	--	--

Ydy. <i>Yes, it is.</i>	Nac ydy. <i>No, it isn't.</i>	Ydy'r bara yn y cwpwrdd? Ydy. <i>Is the bread in the cupboard?</i> <i>Yes.</i>
Ydyn. <i>Yes, they are.</i>	Nac ydyn. <i>No, they aren't.</i>	Ydy'r llyfrau ar y bwrdd? Nac ydyn. <i>Are the books on the table?</i> <i>No.</i>

Yr Amser Amherffaith/*The imperfect tense*

O'n. <i>Yes, I was/used to.</i>	Nac o'n. <i>No, I wasn't/didn't used to.</i>	O't ti'n talu? O'n. <i>Were you paying?</i> <i>Yes.</i>
O't. <i>Yes, you were/used to.</i>	Nac o't. <i>No, you weren't/didn't used to.</i>	O'n i'n talu? O't. <i>Was I paying?</i> <i>Yes.</i>
Oedd. <i>Yes, he/she was/used to.</i>	Nac oedd. <i>No, he/she wasn't/didn't used to.</i>	Oedd e/hi'n talu? Oedd. <i>Was he/she paying?</i> <i>Yes.</i>
O'n. <i>Yes, we were/used to.</i>	Nac o'n. <i>No, we weren't/didn't used to.</i>	O'ch chi'n talu? Nac o'n. <i>Were you paying?</i> <i>No.</i>
O'ch. <i>Yes, you were/used to.</i>	Nac o'ch. <i>No, you weren't/didn't used to.</i>	O'n ni'n talu? Nac o'ch. <i>Were we paying?</i> <i>No.</i>
O'n. <i>Yes, they were/used to.</i>	Nac o'n. <i>No, they weren't/didn't used to.</i>	O'n nhw'n talu? Nac o'n. <i>Were they paying?</i> <i>No.</i>

Yr Amser Dyfodol/*The future tense*

Bydda. <i>Yes, I will (be).</i>	Na fydda. <i>No, I won't (be).</i>	Fyddi di'n talu? Bydda. <i>Will you be paying?</i> <i>Yes.</i>
Byddi. <i>Yes, you will (be).</i>	Na fyddi. <i>No, you won't (be).</i>	Fyddi i'n talu? Byddi. <i>Will I be paying?</i> <i>Yes.</i>

Bydd. <i>Yes, he/she will (be).</i>	Na fydd. <i>No, he/she won't (be).</i>	Fydd e/hi'n talu? Bydd. <i>Will he/she be paying?</i> Yes.
Byddwn. <i>Yes, we will (be).</i>	Na fyddwn. <i>No, we won't (be).</i>	Fyddwch chi'n talu? Na fyddwn. <i>Will you be paying?</i> No.
Byddwch. <i>Yes, you will (be).</i>	Na fyddwch. <i>No, you won't (be).</i>	Fyddwn ni'n talu? Na fyddwch. <i>Will we be paying?</i> No.
Byddan. <i>Yes, they will (be).</i>	Na fyddan. <i>No, they won't (be).</i>	Fyddan nhw'n talu? Na fyddan. <i>Will they be paying?</i> No.

Yn yr amser gorffennol, 'dyn ni'n ateb **Do/Naddo** bob tro.
*In the past tense, we answer **Do/Naddo** every time.*

Dalaist ti?	Do.	Naddo.
<i>Did you pay?</i>	Yes.	No.
Welodd e?	Do.	Naddo.
<i>Did he see?</i>	Yes.	No.

Pwyslais/Emphasis

Fel arfer, mae brawddegau a chwestiynau yn dechrau gyda berf. Os does dim berf, mae pwyslais. Gyda phwyslais, yr ateb yw **le/Nage**. 'Dyn ni hefyd yn defnyddio **le/Nage** i ymateb i gwestiwn heb ferf.

*Usually, sentences and questions begin with a verb. If there is no verb, this is an emphatic construction. The answers following an emphatic question are **le/Nage**. We also use **le/Nage** to respond to a question where there is no verb.*

Mari wyt ti?	le.	Nage.
<i>Are you Mari?</i>	Yes.	No.
Fiesta yw mêc dy gar di?	le.	Nage.
<i>Fiesta is the make of you car?</i>	Yes.	No.
Coffi?	le.	Nage.

Treigladau/Mutations

Y Treigladd Meddal <i>The Soft Mutation</i>	Y Treigladd Trwynol <i>The Nasal Mutation</i>	Y Treigladd Llaes <i>The Aspirate Mutation</i>
t > d d > dd m > f	t > nh d > n	t > th
c > g g > / ll > l	c > ngh g > ng	c > ch
p > b b > f rh > r	p > mh b > m	p > ph

Rhai rheolau/Some rules

Y Treigladd Meddal/The Soft Mutation

Ar ôl **y** gyda enw benywaidd unigol *After y with a singular feminine noun* (y **f**erch, y **g**adair)

Ansoddair yn dilyn enw benywaidd unigol *Adjective following singular feminine noun* (merch **f**ach)

Ansoddair ar ôl **yn** *Adjective after yn* (Mae hi'n wyntog.)

Enw ar ôl **yn** *Noun after yn* (Mae hi'n **f**eddyg.)

Ar ôl llawer o arddodiaid: *After many prepositions:*

am ar at gan

dros drwy wrth dan

heb hyd i o

Ar ddechrau cwestiwn uniongyrchol *At the beginning of a direct question* (Welaist ti John?, **F**yddi di yn y tŷ?)

Ar ddechrau brawddeg negyddol (dim t, c, p) *At the beginning of a negative sentence (not t, c, p)* (Yrrais i ddim. **F**ydda i ddim)

Mewn cwestiwn ar ôl **pwyl, beth, faint** *In a question following pwyl, beth, faint* (Pwy welaist ti?, Beth wnest ti?, Faint dalaist ti?)

Berf neu wrthrych ar ôl ffurf gryno berf *Verb or object following concise verbs* (Prynais i **f**ara. Gaf i **f**ynd?)

Enw benywaidd ar ôl **un** *Feminine noun after un* (un **d**diod, un **g**adair)

Enw ar ôl **dau, dwy, ail** *Noun following dau, dwy, ail* (dau **f**unud, dwy **b**unt, ail **f**lwyddyn)

Ar ôl y rhagenwau **dy** ac **ei** (gwrywaidd) *Following the pronouns dy and ei (masculine)* (dy **g**ar di, ei **g**ar o)

Enw ar ôl dau, dwy, ail	<i>Noun following dau, dwy, ail</i>	(dau f unud, dwy b unt, ail f lwyddyn)
Ar ôl y rhagenwau dy ac ei (gwrywaidd)	<i>Following the pronouns dy and ei (masculine)</i>	(dy g ar di, ei g ar e)
Ar ôl y cysylltair neu	<i>After the conjunction neu</i>	(te neu g offi?)

Y Treigladd Trwynol/The Nasal Mutation

Ar ôl yr arddodiad yn yn golygu <i>in</i>	<i>After the preposition yn meaning 'in'</i>	(yn g Nghymru)
Ar ôl y rhagenw fy	<i>After the pronoun fy</i>	(fy n had i)

Y Treigladd Llaes/The Aspirate Mutation

Ar ddechrau brawddeg negyddol	<i>At the beginning of a negative sentence</i>	(Ch es i ddim.)
Ar ôl y cysylltair a yn golygu <i>and</i>	<i>After the conjunction a meaning 'and'</i>	(te a ch offi)
Ar ôl y cysylltair gyda	<i>After the conjunction gyda</i>	(gyda ph lant Mari)
Ar ôl yr arddodiad â	<i>After the preposition â</i>	(Paid â ph oeni.)
Ar ôl yr adferf tua	<i>After the adverb tua</i>	(tua ph ump o'r gloch)
Ar ôl y rhagenw ei (benywaidd)	<i>After the pronoun ei (feminine)</i>	(ei th ad hi)
Ar ôl tri a chwe	<i>After tri and chwe</i>	(tri ph lentyn, chwe ph unt)

Rhagenwau + treigladau/Pronouns and mutations

Dyma'r rhagenwau a'r treigladau sy'n eu dilyn nhw.

Here are the pronouns and the mutations they cause.

Rhagenw/ Pronoun	Treiglad/ Mutation	Enghreifftiau/ Examples
fy my	Treiglad trwynol <i>Nasal mutation</i>	fy nh ad i fy ng har i fy m hen i fy nr ws i fy ng waith i fy m rawd i
dy your	Treiglad meddal <i>Soft mutation</i>	dy d ad di dy g ar di dy b en di dy dd rws di dy waith di dy f rawd di dy f am di dy l yfr di dy r ieni di
ei his	Treiglad meddal <i>Soft mutation</i>	ei d ad e ei g ar e ei b en e ei dd rws e ei waith e ei f rawd e ei f am e ei l yfr e ei r ieni e
ei her	Treiglad llaes a ' h ' o flaen llafariad <i>Aspirate mutation and 'h' before a vowel</i>	ei th ad hi ei ch ar hi ei ph en hi ei h enw hi
ein our	Dim treiglad ond ' h ' o flaen llafariad <i>No mutation but 'h' before a vowel</i>	ein h enw ni
eich your	Dim treiglad	eich tad chi
eu their	Dim treiglad ond ' h ' o flaen llafariad <i>No mutation but 'h' before a vowel</i>	eu h enw nhw

Arddodiaid/Prepositions

Mae arddodiaid yn rhedeg. Dych chi wedi dysgu **ar** ac **i**.

*Prepositions conjugate. You have learned **ar** and **i**.*

Ar	<i>on</i>	Mae annwyd ar Sam.	<i>Sam has a cold.</i>
arna i	<i>on me</i>	Mae annwyd arna i.	<i>I have a cold.</i>
arnat ti	<i>on you</i>	Mae peswch arnat ti.	<i>You have a cough.</i>
arno fe	<i>on him</i>	Mae'r fflw arno fe.	<i>He has flu.</i>
arni hi	<i>on her</i>	Mae'r ddannodd arni hi.	<i>She has toothache.</i>
arnon ni	<i>on us</i>	Mae annwyd arnon ni.	<i>We have a cold.</i>
arnoch chi	<i>on you</i>	Oes peswch arnoch chi?	<i>Do you have a cough?</i>
arnyn nhw	<i>on them</i>	Oes annwyd arnyn nhw?	<i>Do they have a cold?</i>
I	<i>to/for</i>	Rhaid i Sam fynd.	<i>Sam must go.</i>
i fi	<i>to/for me</i>	Rhaid i fi fynd.	<i>I must go.</i>
i ti	<i>to/for you</i>	Rhaid i ti fynd.	<i>You must go.</i>
iddo fe	<i>to/for him</i>	Rhaid iddo fe fynd.	<i>He must go.</i>
iddi hi	<i>to/for her</i>	Cyn iddi hi fynd.	<i>Before she goes.</i>
i ni	<i>to/for us</i>	Cyn i ni fynd.	<i>Before we go.</i>
i chi	<i>to/for you</i>	Ar ôl i chi fynd.	<i>After you go.</i>
iddyn nhw	<i>to/for them</i>	Ar ôl iddyn nhw fynd.	<i>After they go.</i>

Mae'r ferf yn treiglo ar ôl yr arddodiad **i**.

The verb mutates after the preposition i.

'Dyn ni'n defnyddio **mynd i** o flaen lleoedd a berfau, ond 'dyn ni'n defnyddio **mynd at** gyda phobl.

*We use **mynd i** before places and verbs, but **mynd at** with people.*

Dw i'n mynd i Abertawe.	<i>I'm going to Swansea.</i>	Dw i'n mynd i'r ysgol.	<i>I'm going to school.</i>
Dw i'n mynd i weld.	<i>I'm going to see.</i>	Dw i'n mynd i siopa.	<i>I'm going shopping.</i>
Dw i'n mynd at y meddyg.	<i>I'm going to the doctor.</i>		

Rhai rheolau eraill/Some other rules

a/ac

a o flaen cytsain ***a** before a consonant* (Aled **a** Siân, te **a** choffi)

ac o flaen llafariad ***ac** before a vowel* (Siân **ac** Aled, afal **ac** oren)

â/ag

â o flaen cytsain ***â** before a consonant* (Paid **â** phoeni. Paid **â** mynd.)

ag o flaen llafariad ***ag** before a vowel* (Paid **ag** ateb. Paid **ag** aros.)

y/yr/'r

y o flaen cytsain ***y** before a consonant* (**y** tŷ, **y** car, **y** plant)

yr o flaen llafariad ***yr** before a vowel* (**yr** ysgol, **yr** ysbyty, **yr** ardd)

'r pan fydd **y** ar ôl llafariad ***'r** when **y** follows a vowel* (Mae **'r** tywydd yn dda, i **'r** gwaith, o **'r** Alban)

Mae/yw

'Dyn ni'n defnyddio **yw** ar ôl **pwyl, beth, faint**. 'Dyn ni'n defnyddio **mae** ar ôl y geiriau cwestiwn eraill – **ble, pryd, sut, pam**.

*We use **yw** after **pwyl, beth, faint**. We use **mae** after **ble, pryd, sut, pam**.*

Pwy yw e? *Who is he?* Ble mae e? *Where is he?*

Beth yw'r broblem? *What is the problem?* Pryd mae'r gêm? *When is the game?*

Faint yw'r tocyn? *How much is the ticket?* Sut mae'r tywydd? *How is the weather?*

Rhifau/Numbers

Mae dwy ffordd o ddefnyddio rhifau: **rhif + enw unigol** neu **rhif + o + enw lluosog** (wedi'i dreiglo'n feddal). Hyd at ddeg, mae'n gyffredin iawn i ddefnyddio'r unigol.

*There are two ways of using numbers: **number + singular noun** or **number + o + plural noun (soft mutation)**. Up to **deg**, it is very common to use the singular noun.*

dau blentyn	dau o blant
saith llyfr	saith o lyfrau
naw car	naw o geir

Mae ffurfiau benywaidd gyda 2, 3, 4 – **dwy, tair, pedair**. 'Dyn ni'n defnyddio'r rhifau yma o flaen enwau benywaidd. A 'dyn ni'n defnyddio'r ffurfiau yma wrth drafod oedran.

*2, 3, 4 have feminine forms – **dwy, tair, pedair**. We use these forms with feminine nouns. And we use these forms to express age.*

dwy ferch
tair merch
pedair merch
Mae Siôn yn ddwy oed.

mewn/yn

Ystyr **mewn** yw *in a*. 'Dyn ni hefyd yn defnyddio **mewn** o flaen berfau a rhifau. 'Dyn ni'n defnyddio **yn** o flaen pethau pendant, gan gynnwys enwau lleoedd.

***Mewn** means 'in a'. We also use it before verbs and numbers. We use **yn** when something definite follows, including place names.*

mewn ffatri	<i>in a factory</i>
mewn pum munud	<i>in five minutes</i>
yn y ffatri	<i>in the factory</i>
yn ffatri Ford's	<i>in Ford's factory</i>
yn Abertawe	<i>in Swansea</i>

Bonau/Stems

Rhaid i ni wybod bôn y ferf i greu'r gorffennol cryno ac i greu gorchmynion.

We need to know the stem of verbs to create the past tense and commands.

Dyma rai rheolau. *Here are some rules.*

Berf yn gorffen gyda un llafariad – gollwng y llafariad. *Verb ending with a single vowel – drop the vowel.*

bwyta	bwyt-	bwytais i
canu	can-	canais i

Berf yn goffen gyda **io** – gollwng y llafariad ola. *Verb ending with io – drop the final vowel.*

ffonio	ffoni-	ffoniaisi i
gweithio	gweithi-	gweithiais i

Berf yn gorffen gyda chytsain – ychwanegu'r terfyniad. *Verb ending with a consonant – add the ending.*

darllen	darllen-	darllenais i
ateb	ateb-	atebais i

Berf yn gorffen gyda **-ed** – gollwng yr **ed**. *Verb ending with -ed – drop the ed.*

clywed	clyw-	clywais i
yfed	yf-	yfais

Berf yn gorffen gyda **-eg** – gollwng yr **eg**. *Verb ending with -eg – drop the eg.*

rhedeg	rhed-	rhedais i
--------	-------	-----------

Rhai bonau anodd/Some more difficult stems:

aros	arhos-	arhosais i
benthyg	benthyc-	benthycais i
cymryd	cymer-	cymerais i
cyrraedd	cyrhaedd-	cyrhaeddais i
chwarae	chwarae-	chwaraeais i
dechrau	dechreu-	dechreuais i
dweud	dwed-	dwedais i
ennill	enill-	enillais i
gadael	gadaw-	gadawais i
glanhau	glanheu-	glanheuais i
gorffen	gorffenn-	gorffennais i
gweld	gwel-	gwelais i
gwrando	gwrandaw-	gwrandawais i
meddwl	meddyl-	meddyliais i
mwynhau	mwynheu-	mwynheuais i
rhoi	rhoi-	rhoiais i (Weithiau, dych chi'n gweld rhoddais i.)
troi	troi-	troiais i
ymweld	ymwel-	ymwelais i

dysgucymraeg.cymru
learnwelsh.cymru

